

NOIEMBRIE

EDITATE IN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN
DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SUB SEMNUL CONFERINȚEI NAȚIONALE A PARTIDULUI

CULTURĂ, EDUCAȚIE

Timpu pe care-l parcurgem își hotărăște cadența prin oameni. Ei își cuceresc viitorul transformând realitatea după legile progresului, acționând, în procesul complex de conștiință creație istorică, în calitate de autori ai înnoirilor și de ființe ce se autofundamentează permanent. Deschiderea către cultură și educație constituie, în aceste circumstanțe, o condiție a împlinirii personalității umane, dar și un factor de accelerare a ritmului propășirii generale a societății.

Asumarea la nivel global a unui asemenea adevăr, înscrierea lui ca principiu diriguitor în practica vieții noastre socio-sociale, în programele dezvoltării multilaterale a țării presupun răspunderi majore din partea celor ce activează pe frontul culturii și educației, devenit, în actualitate, orizont de intensă concentrație și incandescență. Dincolo de aceste responsabilități ce exprimă încrederea în valoarea unor investiții specifice de eforturi și competență, cu recunoscută eficiență socială, se afirmă imperativul valorificării personale a virtuților cadrului formativ existent, al ascensiunii prin strădani proprii către niveluri superioare de cunoaștere, de spiritualitate. Fiindcă, și pe plan individual, cultura „nu se mostenește, se cucerește”. Participare, implicare, creativitate, democrație sînt cîteva din termenii care desemnează, în spațiul de referință, deziderate și temeuri ale accesului neîngrădit, de fapt stimulat, încurajat — al tuturor vîrstelor și profesiilor — la sursele de îmbogățire și înălțare a conștiinței. Sînt, în același timp, noțiuni pentru realități care, asociate posibilităților materiale corespunzătoare, atestă investirea culturii cu funcția de factor intern al progresului social, solicitînd, totodată, un comportament adecvat imagini omului în permanent proces de asimilare spirituală. Permeabilitatea în raport cu astfel de influențe exercitate generos, în forme variate, receptivitatea la „chemările” adresate cu puterea de convingere a valorilor autentice sînt atribute primare ce se cer cultivate și, desigur, ilustrate prin atitudini și fapte concrete. Pe o altă treaptă, dorința și efortul de autodepășire, „antrenamentul” constant pentru o mișcare dezinvolată în cîmpul ideilor celor mai înaintate, căutarea și însușirea criteriilor de apreciere valorică dimensionează trăsături importante ale profilului uman pe care-l promovează societatea noastră socialistă, pe planul cel mai înalt aflîndu-se participarea nemijlocită la opera de creație spirituală. Toate acestea, în contradicție cu manifestările de suficiență și mărginare, de automulțumire cu starea de mediocritate intelectuală și inerție a gândului.

Referindu-ne, aici, la cultură, mai ales în semnificațiile ei individuale, de stăpînire a unor cunoștințe variate în diverse domenii, de comportament valoric orientativ în totalitatea sferelor vieții omenești, se cuvine să-i evidențiem — în consens cu reliefarile din recentul forum ce a dezbătut problemele edificării conștiinței socialiste, Congresul al III-lea al Educației Politice și Culturii Socialiste — complexitatea alcătuirii, multilateralitatea componentelor. „Modelul” cultural promovât în epoca noastră de neconținute tumulturi constructive cuprinde elemente de ordin politico-ideologic și profesional, care se regăsesc, printre altele, în angajarea responsabilă, competența în muncă. Cuprinde, de asemenea, un anumit volum de cunoștințe teoretice și deprinderi intelectuale, aptitudini de receptare și creație artistică etc., fiecare cu rol bine definit în asigurarea rezistenței, supleții și eficienței „construcției” de ansamblu. Și, dacă, în etape anterioare apartenența la conceptul de cultură a laturilor mai întii menționate a fost neglijată, la fel de dăunătoare ar fi sărăcirea lui prin minimalizarea importanței celei din urmă. Cu atât mai mult cu cît, prin esența sa, arta este o activitate integrativă, care în condițiile diviziunilor și specializărilor formelor spirituale oferă, compensatoriu, șansa refacerii unității firești.

„Coloanele” de susținere a edificării vizate, întreaga lui structură se împlinesc prin aportul unor forme și mijloace special instituite de societate. Din această perspectivă se poate vorbi despre „cultură prin educație”. O asociere ce sugerează și o altă importantă relație: „cultura educației”. Sîntagma făcînd trimitere la gradul de competență al demersului formativ. O asemenea cerință își revendică legitimitatea în contextul mai amplu de exigențe caracteristice afirmării unei noi calități a muncii și vieții și își susține oportunitatea, mai ales în opoziție cu opinia, încă îmbălsășită de alocuri, că actului educativ îi sînt suficiente bunele intenții și un „oarecare” nivel de pregătire culturală ori de specialitate. Este, după cum ușor se înțelege, „convingerea” care „colaborează” cu formalismul și improvizăția și care — admitînd că este de ajuns să enunți adevăruri, nemătrebuînd să le demonstrezi — face apel deosebit la moralitatea declarativ-expozitivă perimate, fără a le căuta pe cele cu sporită forță de înviurare întemiate pe motivare și argumentare.

Ca în orice domeniu și aici dilematismul este indezirabil, iar implicațiile sale ca premisă de esec în construcția etică îl fac chiar mai primejdios decît în alte sfere. Calitatea demersurilor culturale-educative, perfecționarea și înnoirea metodelor și tehnicilor formative, de modelare în autentice spirit umanist a conștiinței vorimă, ca imoerative actuale de maximă însemnătate, prețuirea reală a ființei ce „se mișcă în jurul soarelui din sine”, a valorii supreme — omul.

Ion NEDELEA

Partidului

Cum dintr-o singură sămință
zarea se umple de spice,
cum dintr-o singură clipire
a nopții
cerul de stele e plin,
așa inima mea
de puterea ta se cuprinde,
așa gîndul tău
se-ntrupează în visele mele,
în izvorul strălîmpede
al neamului
din care te tragi,
din care cu toții ne tragem.

Ion PRELIPCEANU

Adrian Bocancea :

„Natură statică”

Citeva întregiri și observații bibliografice eminesciene

(III)

Referitor la capitolul Corespondență, completăm că în scrisoarea adresată lui Iacob Negruzzi la 15 ianuarie 1876, publicată de „Convorbiri literare”, nr. 1, 15 ianuarie, p. 8, este vorba despre studiul lui Slavici asupra maghiarilor și despre unele proiecte literare ale poetului. Cu această ocazie Eminescu trimite o comedie de Slavici și citeva poezii proprii. Reținem din I. E. Torouțiu, Studii și documente literare, vol. I, București, 1933, p. 317, că în Scrisoarea către același I. Negruzzi, poetul împărțea acestuia cîteva proiecte legate de drama Muresan. Din aceeași sursă sînt informații că Eminescu îi mai adresează Veronicăi

Micle o scrisoare la 3 ianuarie 1882, deci mai exista una pînă la scrisoarea din 21 februarie 1882, descrisă mai corect în Bibliografie, (fără a se preciza că aceasta a fost reproducă între timp și în „Manuscriptum”, nr. 4, 1971, p. 4) la care Veronica Micle îi răspunde chiar pe 23 februarie 1882. Nu e menționată în Bibliografia Mihai Eminescu o scrisoare către I. L. Caragiale, din 12 octombrie 1877, publicată de altfel în „Contemporanul”, nr. 160, 1949, p. 4, iar Scrisoarea din octombrie 1877, descrisă la pct. 4001, pag. 225 și reproducă în „Contemporanul”, 1952, nr. 35, august 29, pag. 5, e numită „inedită”, cu toate că Dimitrie Macrea, în „Limba română”, 1953, nr. 5, în articolul Eminescu

și problemele limbii noastre literare, stabilea că Scrisoarea ar fi adresată lui Titu Maiorescu, lucru menționat și în Bibliografia literaturii române). În legătură cu Scrisorile trimise de Eminescu, de la Liman și Odesa, prietenilor din Iași, în 1885, descoperim neconsemnarea unor referințe de mare utilitate, unele aparținînd lui Augustin Z. N. Pop, precum și articolul lui Nicolae Liu, O corespondență inedită a lui Eminescu, din „Gazeta literară”, II, 1953, nr. 38, p. 2, unde sînt publicate integral scrisorile notate în Bibliografie la 3979. Se pare că primele

(continuare în pag. 3)

Marin IANCU

autograf ALEXANDRU DUȚU

Vocație comparatistă

Cultura română a fost dintotdeauna centru de conexiuni intelectuale. Mai întii de toate, deoarece la noi s-au întretăiat curente de civilizație foarte diferite, așa cum nu s-a mai întimplat decît în părțile mediteraneene ale Europei: curente din Orientul apropiat s-au împletit la noi cu impulsuri venite dinspre inima continentului, iar unul dintre marile drumuri ale Europei veacului de mijloc trecea dinspre Mediterana spre Marea Nordului pe văile Moldovei, pe la Suceava în sus. Apoi, noi ne aflăm pe acea „membrană” a Europei care a îngăduit înfăptuirilor să pătrundă spre nord, iar cuceririlor gîndului din părțile de sus să coboare spre lumea soarelui: membrana alcătuită de linia Dunăre—Rin, aceea care a marcat frontiera lumii romane, a separat lumea catolică de cea protestantă, lumea cîntecului și a dansului de lumea legendelor și a imperativului categoric. La noi au lucrat tipografi pentru popoarele balcanice și oameni care s-au sălășluit prin academii și cancelarii domnești pentru a afla condiții bune de activitate a minții ce nu erau de găsit în țările lor asuprite.

Se adaugă faptul că noi am trecut repede de la o „alteritate” la alta, de la un „străin” la altul: mai întii, străină ne-a fost lumea care avea alte convingeri și obiceiuri dinspre părțile Apusului, pentru ca, ma încoace, să ne atragă „Europa luminată” și să dorim să așezăm și pe tărîmul nostru ceea ce civilizația cucerise acolo. De aici și interesul pe care-l arătam epocii Luminilor, cînd românii s-au îndreptat spre noi orizonturi. Dar fără să uite de „înțelepciunea dinăuntru”, aceea care făcea mintea „curată” și o călăuzea spre tainele lumii. Din această nobilă aspirație spre civilizație și spre înțelepciune, mereu de readus în bun echilibru, s-a hrănit dorința noastră de a ne înțelege pe noi, înțelegînd pe alții. Această „deschidere” spre lume a dat întotdeauna viață lucrurilor înfăptuite de mintea și inima românilor.

Despre strămoși

Eu ar afund printre cuvinte
Și printre zile, printre ani
De scot afară oseminte
De geți, de daci și de romani...

Cînd vîrfurile fierului de plug
Agață un cuvînt de os
Sînt riuri de strămoși cum curg
Spre fluviul timpului, în jos...

Mi-i brațul parcă ostenit
Și ostenit îmi e cuvîntul
De cîtă vreme am trudit,
De cît am răscolit pămîntul.

Ca să-i găsească printre istorii
Sub lutul anilor, stîncos
Pe cei acoperiți de glorie,
Stejari cu suflet râmuros.

De-ți pleci urechea la pămînt
Și-acum se mai aude încă
Chemarea unui glas răsfrînt
În apa vremilor, adîncă.

Emil IANUȘ

A PRIVI OARE CÎND?

Nu te condamnă, omule, că ai născocit arma pentru a te apăra de fiare. Nu te condamnă pentru că doborî animalele ca să-ți astîmperi foamea. Pentru aceasta îți aduc cuvinte de laudă. În același timp, vorbe de ocară îndrept spre tine. De ce ai aruncat piatra? De ce ai ridicat bita împotriva semenului tău?... Ai ajuns să născocesci teribila armă... încît o clipă de

rătăcire poate duce la distrugerea frumoasei planetei noastre Pămînt.

Strigătul meu izvorăște din dorința de a ne bucura în liniște de creșterea firului de iarbă, de deschiderea bobocilor de floare de pe ramura pomului, de zborul zburdalnicului fluture. Uite, a venit toamna cu toate minunățiile ei și eu sînt acum supărat, mai trist ca în alte dați. Și-

continuînd să sosească din diferite colțuri ale Terrei, mă înspăimîntă. Milioane de copii mor de foame. Bolile continuă să facă ravagii, secerînd viețile oamenilor, cu miile. Sînt perfecționate sistematic armele de distrugere, de distrugere a lumii. Iată de ce, oameni buni, acum, din pragul mileniului trei, întorcîndu-mă cu

fața către cele patru zări, strig: Trimiteți generalii acasă, la vatră! Declarați război foamei! Declarați război bolilor! Salvați copiii! Salvați Omenirea! Oare cînd o să ajung și eu să mă bucur de tot ce are natura mai frumos, precum se bucură livada, după o ploaie binefăcătoare, cînd totul suride în soare?

Ion PUHA

Al doilea volum de versuri al lui Gheorghe Lupu — **Fior**, editura Junimea, 1967 — permite descoperirea liniilor de contur aerodinamice ale individualității sale artistice, accentuate de evoluțiile care s-au petrecut în poezia lui într-un răsunet destul de lung. Zicem „evoluții”, întrucât, de la debutul cu **Migrația iluziei** din 1963 (anterior intrase într-o casetă cuprinzând opțiunile de concurs ale numitei edituri) și recentul volum, nu s-au produs modificări, și cu atât mai puțin mutații în formula lirismului propriu în măsură să-i modifice fizionomia. În cazul său, fiind vorba de un debut oarecum tardiv, premers însă de o prezență relativ consecventă în revistele ieșene, este și firesc ca în **Fior** (titlul acesta este de o lipsă de tonus și de expresivitate care nu cred că trebuie imputată autorului) să ni se ofere un profil de maturitate. Practic, e vorba de faptul că s-au păstrat neschimbate, în esența lor, opțiunile estetice și tematice, mișcărilor, cîte există, petrecându-se la nivelul perspectivei ontologice și la cel al modului liric. Un plus de gravitate și un fel de aspritate discretă, o îmbălnire și o intristare a materiei afective supusă elaborării poetice, un frison existențial probant pentru măturisirea, mai înainte omenește făcătoare, potrivit căreia poetul aude timpul curgînd implacabil, de unde efortul vizibil de integrare în marile armonii, conștientizarea limitelor, fără spasme teatrale adresate galeriei, de unde neliniștea benefică și dorința de a rodi după propria și adevărată măsură, cam acestea sînt noutățile de viziune către care tind și, de multe ori, le implineste Gheorghe Lupu în noul volum.

Bransarea lui la tradiție, la o tradiție apăsătoare românească, rurală și moldavă, este evidentă; și ar fi cu adevărat un poet tradiționalist, în sensul cel mai strict al cuvîntului, dacă nu și-ar asuma un cîmp de cunoaștere și de valori mult mai larg și dacă nu ar avea la dispoziție un aparat metaforic, în liniile lui esențiale, de o incontestabilă modernitate, fără însă a se subsuma unor modele mai recente. Din acest punct de vedere reperiile sale aparțin poeziei noastre de dinaintea de Nichita Stănescu, după cum se poate ușor vedea din următoarea strofă: „În fața ta, născuto, arde timpul. / Îi văd disimulat asupra-mi ștreangul. / Venirea ta-ntr-o vîie învie nimbul. / Plecarea mea-ntr-o morți păstrează rangul” (Postumă). Inducțiile cele mai pline, niciodată însă atât de puternice încît să ducă la epigonism. Îi vin dinspre Arghezi, Blaga, Voiculescu.

Se întimplă, foarte rar, ca alto-

irea simultană a unor poeți atât de puternic diferențiate pe propriul trunchi de sensibilitate să producă hibridi ciudați și fără șanse de supraviețuire lirică.

Fior debutează cu cîteva poezii de patrie, după care materialul este organizat potrivit liniilor mai complicate ale profilului liric — așa cum și-l gîndește autorul; se pare că această schemă se extinde, probabil din inițiativa editurilor, mai ales la poezii care nu au depășit prima etapă a drumului lor în poezie. În sine, ea nu are nimic reproșabil, dar stereotipia modelului nu poate servi nimănui; principial vorbind, sentimentul țării, care, fără îndoielă, nu poate lipsi nici unui poet adevărat, se întegrează de fiecare dată altfel în structura celui creator. Textele respective ale lui Gheorghe Lupu nu se deosebesc de cele din volumul anterior și

mitatea sentimentelor filiale, care, oricum, limitează profunzimea lirismului, este atenuată prin investirea lor arhetipală: „Așa le este scris la carte: / Pămînt copii și-un deal cu miei. / Cum pot să-i apăr eu de moarte / Decît îmbrătinind cu ei? / Le caut nimbul. Este-n toate — / Li-l spală zilele-n sudoare. / El n-au trăit pe jumătate. / Eu am trăit? Nu știu, dar doare. / Cum pot să-i apăr eu cînd ei / Sînt morții lor și zeii mei?” (Cum). Expresionist în fibra lui lirică, poetul stilizează și esențializează faptele, obiectele și priveliștea acestei lumi proiectîndu-le în simboluri și distilează gestul comun pînă cînd i se relevă sensul inițiativ sau parabolic. Neamul se adună într-o singură ființă, tiparul se așează deasupra timpului: „Unde mi-i, unde ni-s numele? / Pîlbiie-n carnea lor brumele. / Mai la-

cerea, eul care întrebă și cel care ascultă sau știe: „Ce poate fi acest desrîu de sălcii, / Cuvîntă sufletul meu de-acasă / Lasă, fiule, lasă, / Răspunde celălaltul. / Ce tot înrouă de-a-naltul / Floarea și pasărea-n pasăre? / Lasă-le, doamnă, lasă-le, / Se roagă unul de altul. / Și încă ce-i cu oul plin de pui / Mai întrebă sufletul meu. / Asta știu eu, numai eu / Spune celălalt care nu-i”. (Celălalt). O astrei de poezie își propune să releve, prin cîteva metafore cu semnificații fluide (floarea, pasărea, copacul, via, oul, lacrima, lumina etc), întrebările fără sfîrșit despre frumos, curgere, rodire, durere ș.a., întrebări frumoase și îndestulătoare pentru suflet, și prin ele însele. Mizînd, în ultimă instanță, pe lirism, poezia lui Gheorghe Lupu nu complică, ci simplifică și adîncește liniile de contur ale existenței și astfel ele devin mai dramatice, mai tensionate. Față de volumul anterior schimbarea de viziune este evidentă.

Probatoare în acest sens este și o parte din poemele de dragoste. Unele, în linia deschisă în **Migrația iluziei**, sînt „trupești”, posesive, victorioase; altele în ele duhul lui V. Voiculescu cel din „Fata din dafin” ori „Cîntec pentru desbrăcare”. Altele, mai puține la număr, poate, caută să confere eroticii, dacă nu o dimensiune metafizică (pentru care, se pare, poetul nu e apt, cel puțin deocamdată) măcar una spirituală. Gestica, oarecum spartană, a eroticii se ritualizează, forța este înlocuită de ardoare. Există și poezii în care ipostaza reflexivă devine dominantă cu inducții din Arghezi: „În fața ta, născuto, arde timpul. / Îi văd disimulat asupra-mi ștreangul. / Venirea ta-ntr-o vîie învie nimbul. / Plecarea mea-ntr-o morți păstrează rangul” (Postumă). Dar și cîteva în care un cuvînt sau o afirmație „tare” detur-nează, temporar, textul către cirismul melancolic al cîntecului de lume: „Revarsă-ți regatul cu maci / Asupra pustiului meu. / Jubita mea plină de draci / Că-i tinără carnea de zeu” (Rază).

Cîteva cuvinte, în încheiere despre starea generală a poeziei din acest volum. Discernem două tendințe: una expansivă, mai veche, mizînd pe efectul metaforic și retoric, aflată în retragere; o a doua, introspectivă și centripetă, mult mai gravă și mai bogată în nuanțe, frisonată de îndoieli și incertitudini — poezie a deplinei constituiri a conștiinței de sine, care cîștigă, vizibil, teren. Este cea care exprimă momentul pe care îl traversează acum poetul, plasat pe o traiectorie ascendentă.

Mihail IORDACHE

*) Editura „Junimea”, 1967.

GHEORGHE LUPU:

FIOR*

nici de ceea ce se face, în momentul de față, în poezia noastră. Sîntem tentați să asemănăm acest fel de poezie cu meșteșugul decorativ al olarilor din satele românești, fără a da acestei comparații vreun sens cit de cit ironic sau depreciativ: pe trupul, cu conturul moștenit din generație în generație, al vaselor de lut, aceștia așează, scrise în smalț, podoabele unor motive, și ele străvechi; personalitatea adevărată a artistului stă în sinceritatea și siguranța tușei, strălucirea și limpezimea culorilor, capacitatea de esențializare a desenului și altele. Numai un ochi exersat deosebeste arta de artizanat. La fel și cu poezii.

Gheorghe Lupu este, ca om și artist, puternic marcat de ascendența sa rurală; nu însă printr-o evocare descriptivă sau strict sentimentală a satului ori a peisajului și nici prin refuzul condiției cetățene ulterioare. Nu găsim nici în acest volum nostalgii ale unui paradis pierdut, nici impulsul întoarcerii la matca veche. Pur și simplu se legitimează în ordinea spirituală prin obșesia sa țărănească. Familia — mama tatăl, în primul rînd — sînt cei care i-au transmis, nu o anumită ereditate, ci un tipar uman, un mod de a concepe existența și, de aici, frumosul, fie ca dat estetic, fie ca trăire. Poetul se caută, se descoperă în ei, simte cum pămîntul, apropiindu-se de moarte, se varsă în el cu toată cumplita povară moștenită a stîrpei. Inti-

să-le, doamnă, să sune — / Sînt singura noastră minune. / Se-murpura nalt în cuvinte / Cu singele nostru fierbinte. / Pietrificat în merinde, / Numele mut ne cuprinde” (Numen). Frămîntatul pîinii se încarcă de semnificații ritualice: „Mina-n aluat tresare — / Amănunt fără de moarte. / Maica parcă naste-o floare. / Din făinuri, Plita arde. / Tremurate-nducuri sună. / Vin fintinile-n pridvor. / Pîinea asta-i tare bună. / Dar flămînzii mor de dor” (Ritual).

Intre tema obșesiei (întonată în volumul anterior în ritmurii imnice, iar aici pigmentată discret de fiorii tragismului) și naturismul funciar al poetului se stabilesc relații al căror efect este potențarea sensibilității a amindurora; legăturile constă într-o permanentă pulsație de tensiuni în ambele sensuri. Trebuie să vedem în această conexiune motivul refuzului poeziei descriptive, al pastelului de efect pictural sau sentimental-idilic. Pe linia expresionismului despre care vorbeam mai înainte, se caută sensurile latente ascunse sub crusta efemerului. Exploziei dionisiace din **Migrația iluziei** i-a luat locul sentimentul moritic al trecerii, al marș și atotcuprinzătoarei nuntiri pentru și prin integrarea în ritmurile eterne ale naturii. Nu clipa, ci trecerea ei, în care încep și încep deopotrivă și deolaltă năsterea, iubirea și moartea cuvîntului și tă-

într-o „repede ochire” fațetele aproape derutante ale unei personalități, ale unei prezențe amintind de polivalențele renesanștilor.

ÎNAINTE DE A UITA, volumul de „engrame aleatorii” tipărit de curînd sub semnătura sa la Editura Eminescu — 1987, poartă fără putință de tăgadă pecetea nobile

PAUL CORTEZ:

ÎNAINTE DE A UITA

ale acestei bogății de orizonturi deschise, propunîndu-ne o incitantă și fermecătoare aventură spirituală deosebit de atractivă și prin firescul cu care autorul lor comunică și se comunică.

Grațioasa mobilitate spirituală și dezinvolura cu care se apropie de spații culturale adesea îndepărtate și uneori foarte diferite ca natură, umorul fin dar și duioșia comprehensivă, toate acestea reunite între două coperti, conținut imaginea unui mare iubitor de oameni pentru care arta — probabil printr-o, deloc surprinzătoare, corespondență cu profesia practică — devine o emanație benefică, consolatoare, o e-

ficientă și subtilă „materie medică”. Cartea acestui coseur savuros, erudit lipsit de prețiozități și pedanterii, se constituie ca un veritabil discurs, instruind și delectînd în egală măsură prin jocurile superioare ale inteligenței, prin percutante asociații ideatice, deschizînd porți largi către un tărîm în care spiritualul devine

sursă de lumină și energie lăuntrică, de ferice durabilă și înălțătoare, cale spre adevăr și bine, spre înalte sensuri morale, frumosul întemeindu-se ca sferă a unei ample și nuanțate pedagogii umaniste.

Nu ar fi potrivit — și nici nu intenționăm — să dezvoltăm conținutul acestei cărți, lăsînd cititorilor bucuria întregă a descoperirilor. De fapt se pare că au și făcut-o — cartea a dispărut cu rapiditate din librării.

Pendulînd între memorialistică și eseu, între notația scurtă dar plină de sevă și portret, cartea se refuză tiparelor obișnuite cu o nonsalanță strălucitoare. Povestitor înnăscut, ca toate spiritele

de sorginte moldavă, Paul Cortez oferă pagini captivante, marcate cînd de asprimea unor tensiuni grele (Ancheta, Verificarea cea mare, Întoarcerea în infern), cînd de o aură de poezie tragică, aproape bacoviană (Două umbre), cînd de suavitatea unor badinerii pline de vervă și umor. Cu totul notabile sînt și portretele, trasate parcă dintr-o singură mișcare a condeiului, în care lapidaritatea exprimării nu anulează nici nuanțele nici amănuntul semnificativ, surprins de ochiul atent al unui observator ce știe să treacă totul prin filtrul unei remarcabile sensibilități și inteligențe. Mediînd cu profunzime dar și cu omenescă putere de înțelegere și căldură, proprii unui om îndrăgostit de viață și de tot ce poate aduce semenilor bucurie și speranță, ascunzînd parcă mereu o scîlpire de lacrimă în spatele vesnic fermecătorului său surd de adolescent pus pe soții, Paul Cortez, cu engramele sale, se vădește a fi un optimist ce nu ignoră fata năstănată a lumii, dar care crede nestămutat în puterea de a fi în lumină a umanului și a valorilor sale. Cuceritoare prin firescul cu care se adresează cititorului, prin franchețea și generozitatea mesajului său, cartea aceasta pare menită să satisfacă cele mai diverse preferințe ale publicului.

Antoaneta APOSTOL

PROZĂ

Pomul cu vulturi albaștri

Da ce-ți place dumitale la Abrud? am fost întrebare de către cineva care știa unele lucruri despre mine. Întii de toate că nu-mi place la Abrud, dar îmi place Abrudul. Poate pentru că am fost cîndva, în copilărie, acolo, într-o

tabără, unde mi se pare că am cunoscut un profesor, Rațiu. Sau poate acesta m-a învățat geografie în clasa a V-a, altunde, cu mulți ani în urmă. E un motiv? a reîntrebat întrebăbul. Tot acolo, zic eu, m-am prezentat la primul meu post de profesor, dar mi s-a spus că locul a fost dat liber din greșală. Șeful secției raionale de învățămînt, prin 1960, fiind un bărbat foarte gras și nu cine știe ce deștept. În seara în care purtam această discuție n-am adormit decît foarte tîrziu. Cum dracu l-o fi chemat pe cel gras? Oare mai trăiește? M-a prins dor de el, de un om pe care-l văzusem cîteva minute și la care n-am bătut nici un pahar cu apă, lucru important în relațiile dintre oameni. E sigur că avea haine

roșcate. Era vară. E sigur că avea o față congestionată, mers greoi, o sensibilitate precipitată pe pereții vasului rotund cu care-mi vine acum să-l compar. Considerîndu-l atunci și încă mulți ani un dușman, pierd cel puțin o oră ca să-l iert, mă enervez totuși și trec în bucatărie, să fu-mez. Dintr-o dată-mi dau seama că am cunoscut foarte mulți oameni fără nici un rost și c-am uitat date esențiale din destul de vaste mele lecturi despre istorie. Șeful de secție revine exact în clipa în care gust o linguriță din mierea de albine cumpărată cu optzeci de lei chilogramul. E sigur că ascundea ceva atunci, că nu voia să mă primească, avea pe unul de-al lui, era gata să mintă orice, să mă pună pe drumuri pînă

la bătrînețe. Cu puțină vreme înainte citisem Pe culmile disperării, a lui Cioran, carte primitivă cu greu de la cineva, cu care începea, de fapt, școala mea de scepticism. Cred că era înainte de masă sau se grăbea să plece cu mașina în raion, pentru că m-a ținut mult pe trepte. Și deodată îmi dau seama că toată treaba asta se petrecea la Cîmpeni, unde era centrul aceluia despărțimînt pomenit. La Abrud, la școala de învățători, urma să fiu eu profesor. Cam la un ceas după miezul nopții bănuiam cît de importantă a fost împlinirea aceea și cît a depins tot viitorul meu — adică trecutul meu de azi — de ea.

(continuare în pag. IV)

Marcel MUREȘANU

GHEORGHE SILEA

Pierderea umbrei

m-am îndepărtat prea mult de mine insumi de cînd m-am culcat pe sabia de aur cu care tu tai trandafirii

vine seara cînd peste toate ferestrele cad perdele numai peste ochiul al treilea din frunte nu

șerpi urcă și coboară muntele se tirăsc pe propriul lor alfabet nimic zicînd cu înveninata limbă între neauzite porunci păzită

dar eu sînt farul acesta de care mă sprijin și se sprijină din iubire și ar ardere de tot nespusă neauzită nevăzută nerespirată neatînsă negustată neînchipuită

de aceea cînt și scriu alergînd înapoi

Diogene

răbdător melcul își duce casa în spinare toată viața

ea face parte din el și el din ea

ea este el și el este ea arzînd

Nașterea poemului

azvîrl din turn o piatră ce nu mai este a mea

Midas

puhoai de versuri ghețari topiți de răsufierea poetului

Cu o floare-n dinți

să cînte au strigat și i-au dat o chitară el nu avea ochi el nu avea degete el nu avea cuvinte el a scos din sîn (un șarpe?) și a cîntat ținîndu-l în minile fără degete

Pradă cuvintelor

pradă cuvintelor am rămas sînt trandafirul roșu înlăunțuit în grădiniile de maci și legume

Ego sum

eu sînt poetul ce a cîntat otrava poemelor curgîndu-i pe buze

Artă poetică

nu cînt natura gîndesc un cîntec în ea

Daruri pentru poezia mea

mere căzînd pe acoperișul casei alungîndu-mi visul

Îndurerat

...sînt că nu pot să scriu un singur vers atotcuprinzător unul să stingă luminările unei religii

— Nu cu mulți ani în urmă, poezia dumneavoastră era prețuită indeosebi pentru trei calități, care rămăseseră constante până atunci de-a lungul întregii cariere: „orgoliu! forme!”, „Impezierea gândirii în imagini” și „ispita parabolilor”. Mai sînt actuale aceste trăsături sau, susceptibile de evoluție, au schimbat datele definiției? Vi s-a părut judicioase la timpul lor sau ați simțit tentația de a polemiza cu exegeții?

Răspuns: Formele menționate de dumneavoastră mi s-au părut, la timpul lor, destul de pertinente. În general, cred că orice etichetă critică este relativă: nu atât în sensul că ar fi falsă, cît în sensul că — alături de una — pot fi pu-se și altele, la fel de judicioase, atunci cînd e vorba mai ales de poezie. Cît despre ispita de a polemiza cu exegeții, n-am mai încercat-o niciodată, chiar dacă — o clipă — am putut să fiu nemulțumit de afirmațiile lor. De ce? Pentru că orice demers critic înseamnă o afirmare de sine a unui discurs critic, deci a unui tip de scriitor numit critic, iar eu — ca autor al unei opere despre care acest critic se pronunță — nu sînt într-un fel decît un pretext: ceea ce afirm și cum afirm criticul sînt lucruri care îl privesc pe el, nu pe mine. Vis-à-vis de opera critică pri-lejuită de opera mea poetică, eu sînt ca un lucru real vis-à-vis de metafora în care l-a plasat poezia mea. Bineînțeles, în acest sens, de-ja precizat, aceste formulări critice sînt și azi valabile, ele acoperind mereu ceea ce au acoperit. Că, între timp, au apărut și alte aspecte, care-și așteaptă alte formulări critice, — lucrul acesta e ne-îndoios: ele au caracter de soma-ție, și o adevărată critică le va în-

registra mai curînd sau mai tîrziu. — Ca și JOC SECUND, aceste versuri: „Încet ne întoarcem cu fața spre nimeni. Ah, ce mare-i absența stînd de pază la granițe de vînt! Trezit în gușă, somnul redă brivghetoarei / neliniștea pierdută de arbori în pămînt o clipă negati-vul priveliștei palpită. Apoi o cu-cuvaie ne soarbe-n ochiul ei și iată steaua noastră se elatină, lo-

Dialog cu ȘTEFAN AUGUSTIN DOINAȘ...

vită / de răsufierea plină de muș-te-a unor zei (...) / Iar noi, captivi în iris, nu mai avem curajul / să smulgem geana care clipește peste noi...” — purtate cu dreaptă cinsti-re în memoria noastră afectivă, ex-primă „incorporată într-o parabolă” o poetică personală a cărei origina-litate stă în cultul subtextului și al limbajului cu moderație și pruden-ță criptizat. Dar — pe parcursul timpului — n-au intervenit elemen-te noi în structura ei?

Răspuns: În intenția mea, versu-rile citate de dumneavoastră nu conțineau — în mod explicit — o poetică; ele vizau condiția umană, în general; poezia lor nu era de-cît implicită; oricum, ea nu are ni-

mic comun cu cea a „jocului se-cund”, barbian sau nu. De-a lun-gul timpului, cred eu, nu există po-et care, în laboratorul său intim de creație, să nu fi încercat măcar o dată experiența unei alte poetici conștient diferite, precum și de ne-numărate ori s-a trezit că, tentat de a se înnoi, s-a trădat pe sine; poate cu folos...

— În ultimii ani, în Olimpul nos-tru literar pare a se fi instăpinit acalmia. Nu mai au loc bătălii, stor-urile sînt trase, ulița e pustie. E semnul unei oboseli sau acumulări? Arta poeziei se odihnește? Dispune ea de forțe latente care mocnesc făr-ă întrebuintare?

Răspuns: Afirmația dumneavoastră mi se pare riscantă: au mereu loc bătălii în literatură (cu oca-zia fiecărei cărți de versuri apăru-te, un fel de declarație de război se formulează tacit), storurile nu sînt deloc trase (fiecare caută să privească în afară din sine și, to-dodată, se simte expuse privirii ne-miloase a celorlalți, ceea ce — de altfel — asigură pulsul real al unei vieți literare), ulița nu e nicide-cum pustie (dacă n-ar fi decît noile generații de poeți care apar în va-luri și, în loc să treacă precum valurile, rămîn pe pozițiile lor abia cucerite pe care și le fortifică me-reu). Așadar, nu sînt semne de o-boseală, ci — dacă vreți — de acum-ulare. Rezervele de forțe creatoare ale culturii noastre sînt, prac-tic, inepuizabile...

— Numiți o operă poetică actua-lă de la noi care ar putea onora orice mare literatură a lumii.

Răspuns: Gellu Naum, Geo Du-mitrescu, Radu Stanca, Nina Cas-sian, Nichita Stănescu. Și nu sînt singurii...

...consemnat de Mircea FILIP

TRANSPARENȚE

„Aruncarea cîinelui“

Corpurile minerale născute într-o căldare imensă a cărei incandes-cență nu a distrus reticulele pri-mare.

Tăiate cu laserul unei febrilități constante, toate fețele iradiază o răceală înecată.

Aceste vitrozități asigură multi-plicări nesfîrșite oricărei imagini. Dincolo de fiecare începe impe-riul virtualității.

Rostești un cuvînt și vezi cîte fire ecolatre se desășoară să pescuiască umbrela gelatinoasă a sensului.

Se zidește și cărămizile se im-bină într-un perete încă.

Nu ai nevoie de ciment, var, apă, nisip...

Adică, o sumă de nedumeriri nu a fost măcinată, răscoaptă, arsă, fiartă bolborosită, lichefiată și să fie liant potrivit.

Aceste întrebări nu se mai pun. Trupul lor mineral păstrează memoria întregului, oricît mărun-țit, și ar constitui viermulă sau zgomot de fond alerând vigoarea monolită.

Asa cum spuneam, era o noapte medie cu disponibilități notabile, fără excese.

O bună reglare a entuziasmului sau necesităților îi puteau conferi un halou larg, alte podoabe care s-o scoată din sirul nopților naturale.

Pășeam întii nepăsător pe lingă acel zid adăpostind în fapt un loc de petrecere.

Uneori intram și nimeni nu cu-noștea pe nimeni.

De aceea confuziile erau dese și dialogurile eşuau în standar-dul cozi de pește.

Bunăoară „am spus fără insi-nuări dar reverențios „bună sea-ra” unei preafrumoase doamne care mi-a zîmbit mingiilor și in-telegătoare.

Gresisem nu numai meridianul și idiomul, ci chiar de trei ori căci era un timp revolot.

Și așa am suris mai departe.

Ascultam muzici și vorbe apoi dădeam ocol zidurilor pe afară.

Deodată, un cîine miniatural așa cît un manșon burghez de jună clorotică s-a repezit și mi-a apu-cat mîna, fiecare colț a ajuns la os (sau la nervi?), mii de volți au închis un circuit al durerii și gata să mă acopăr în avalanșa albescă a unui țîpăt enorm. Să aflu cum mi-a venit puterea să scap de acest pîcolici.

Izbeam mîna de zid împăcat s-o rup și am simțit în prelungire zvîcnetul ultim.

S-a scurs lingă contrafort și grămăjoara a ars ca magneziul.

Mai încolo, Domnul Anubis în-tr-un costum negru turnat — se vedea mîna artistului — și un prieten al lui blond cu plastron roșu (întrind, ieșind de la bal) pre-veau plictisiți.

Nu mai gîndeam nimic și n-am deschis gura iar ei au plecat plini de noblețe, apatici.

Îmi simt amîndouă mîinile la fel și nu știu cît mă doare carnea sau gîndul și de care am fost mușcat.

M. TINESCU

DICȚIONAR LVIII

IROD, CORNELIU (n. 24. VIII. 1937, comuna Dărmănești, satul Măriței). Poet, prozator. Studii liceale la Siret (1952—1955), universitatea (Facultatea de Filologie) la Bucu-rești (1955—1960). Corector la Edi-tura Didactică și Pedagogică (1960—1965), metodist la Universitatea Populară București (1965—1968), in-spector în Comitetul de Stat pentru Cultură și Artă (1968—1972). Debut literar în *Novii vik* (1956), editorial în volumul colectiv *August*, ESPLA, 1964. Volume publicate: *Rugă de seară*, (Versuri), București, Ed. Kri-terion, 1973; *Ecouri solare*, (ver-suri), București, Ed. Kriterion, 1974; *Clarobscur* (schite și povestiri), București, Ed. Kriterion, 1974; *Aju-nul* (roman), București, Ed. Krite-riion, 1976; *Dimineața* (roman), Bucu-rești, Ed. Kriterion, 1985. A publicat versuri, schițe și povestiri în nume-roase volume colective (*August*; *ESPLA*, 1964; *Strune lirice*, ESPLA, 1968; *Timp inaripat*, Kriterion 1971; *Primăverile noastre*, Kriterion, 1972; *Despre pămînt și piine*, Kriterion, 1972. A tradus lucrări din literatura sovietică — rusă (Zlanațki, Iuri: *Pescărușul*, Ed. Tineretului, 1962; Pismenna, Larisa: *Comoara din fi-nițina lupului*, roman, Ed. Tineretu-lui, 1967). Din limba ucraineană în limba română i-au fost traduse vo-lumele *Balada focului* (de Stelian Gruia, Kriterion, 1975) și *Subiect pentru o năvelă* (de Eugen Mihai-cuc, Kriterion, 1982). Scriitor de limbă ucraineană. Corneliu Irod va-lorifică în proză filioanele etico-mo-rale ale civilizației rurale, umorul fiind determinat în structura narati-vă a textelor. „Corneliu Irod este un prozator modern, de o deosebită incisivitate, cu subiecte ce dema-rează abrupt, propunînd înfruntări între caractere, decis conturate (și confruntate) în care povestea e du-blată de un „desen” polițist supra-pus, sporind interesul lectorului” (Gheorghe Tomozei). Autor și de versuri de factură intimă, peisagis-tică. Referințe: Tomozei, Gheorghe, în *Flacăra*, nr. 44, octombrie 1981; Teaciu, Ștefan, în *Obrii (Orizon-turi)*, 1984.

JIANU, NICOLAE (pseudonimul lui Nicolae Popescu, n. 12. XI. 1916, Fălticeni), prozator. Studii secundare la Fălticeni, superioare la Facul-tatea de Litere și Filozofie din București (licența în 1944). Redactor la „Curentul” (1939—1944), „Flacăra” (1948—1950), „Gazeta literară” (1967—1969), Televiziune (1969—1970). Debut literar în „Gîndirea”, 1936. Vo-

lume publicate: *Ucenicul Năsturaș descoperă viața*, București, ESPLA, 1949; *Acasă* (nuvelă), București, Ed. Tineretului, 1950; *Viforul* (roman), București, Ed. Tineretului, 1950, ed. a II-a, 1951; *Cumpăna luminilor* (roman), București, Ed. Tineretu-lui, 1952, ed. a II-a, 1959; *Filonul 25* (nuvelă), București, Ed. Tineretu-lui, 1954; *Fecior de suflet* (roman), București, Ed. Tineretului, 1956; *Unul de la „Neptun”* (nuvele), Bucu-rești, ESPLA, 1956; *Drumul spre cer* (nuvele), București, Ed. Tineretu-lui, 1957; *Veneam din întuneric* (roman), București, EPL, 1962, ed. a II-a, revăzută, 1971; *O întâmplare în munți* (povestiri), București, Ed. Tineretului, 1963; *Era ceață pe Tisa* (povestiri), București, Ed. Mi-litară, 1965; *Pămîntul era viu* (ro-man), vol. 1 și 2, București, EPL, 1966; *Sfîrșitul singurătății* (roman), București, Ed. Militară, 1967, ed. a II-a, 1977; *Iubire* (nuvele), Bucu-rești, Ed. Militară, 1968; *Manechine* (nuvele), București, Ed. Tineretului, 1970; *Cvartetul alb* (nuvele), Bucu-rești, Ed. Militară, 1973; *Echinox* (nuvele), București, Ed. Albatros, 1977; *Ultima frontieră a morții* (Moisei), scenariu literar, București, 1977; *Mai erau cîteva ceasuri* (po-vestiri), București, Ed. Militară, 1983.

Prozatorul, realmente talentat, destul de prolific de altfel, a plă-tit un evident tribut schematicismului lozincard în perioada 1950—1960, romanele și nuvelele sale de atunci abundă în conflicte „violente și spectaculoase”, tezismul rerortericesc al luptei dintre nou și vechi este tratat cu uneltele gazetăriei zgomotoase, liniar și neconcludent. Filoane neexplorate ale artei scrii-torului, cum sînt compoziția, introspecția, detaliul psihologic, auten-ticitatea limbajului și „faptelor de viață” încep să fie puse în valoare începînd cu nuvelele din *Drumul spre cer* și *Fecior de suflet*. În 1962 Jianu publică *Veneam din întuneric*, un „roman confesional” plin de prospețime în evocarea universului perceptiv al copilăriei, dovadă si republicarea lui în 1971. Prozele ul-terioare confirmă meșteșugul artis-tic superior al unui evocator, credi-bil și agreabil, de evenimente isto-ricice trăite direct (războiul), sau de conflicte umane „etern”. Referin-țe critice (selective): Micu, Dumitru — în *Romanul românesc contem-poran*, București, SPLA, 1959; Ale-xandru, Sorin — în *Lucașfărul*, nr. 18, 1964.

Ion PINZARU

Împurpurați mestecenii vorbesc

*Ochii tăi, adînci tînuiri
Rotind aripi grele, preaplînd
Bucurie a începutului, crini
Fiecare speranță în azi,
Talazuri de culori, dăltuire,
Cîntec risipind privighetori,
Sărbătoare a patriei, neîntinat
Izvor de grinare vălurind,
Visele urcă credințe, poveri
Ning din inima ta, fierbinte,
Carte a neuitării, zborul
Unduios și lin ca un deal
Împurpurați mestecenii vorbesc
Doinita chemare
Fără egal ce sufletul înalță
Ce zidiri dau grai despre oameni,
Pămînt legendă, timpul
Lovește verzile tale timpâne.*

Viorica PETROVICI

Cîteva întregiri și observații bibliografice...

(urmare din pag. 1)

știri asupra șederii poetului la Li-man și Odesa le-a oferit o scri-soare expedită la 18 august 1885 profesorului V. Burlă, text apărut în „Convorbiri literare”, 1906, pag. 113—114. În „Gazeta literară”, nr. 24, 1964, p. 12. George Mun-tean publică documente noi în legătura cu Eminescu, eveniment neglijat de autorii *Bibliografiei Mihai Eminescu*. Este vorba despre trei scrisori:

1. scrisoarea lui Eminescu, din București, către Harieta, din 26 august 1880;

2. o scrisoare din 18 iulie 1883, expedită din Rimnicul-Sărat, de locotenentul Eminovici către Ti-tu Maiorescu;

3. scrisoarea lui Titu Maiorescu către editorul Sococ, din 27 iulie 1888. Deducem că ediția de *Stu-dii și documente literare* este pu-țin consultată, din moment ce *Bi-bliografia* nu reține o scrisoare publicată de I. E. Torouțiu în vol. II al acesteia, pag. 287. scri-soarea aparținînd lui I. Slavici și adresată lui Negruzzi, la 20 de-cembrie 1887, în care se amintește că poetul citise trei poezii la se-dințele cenaclului *Juניה*.

La cap. *Rapoarte școlare, Do-cumente*, surprindem absența ce-lui mai important raport al lui Eminescu, edificator pentru preo-cuparea în vederea îmbogățirii bibliotecii ieșene cu cărți rare, text publicat de Al. Elian în *Studii și cercetări de bibliografie*, an. I, 1955, pag. 129—160, sub ti-tlul *Eminescu și vechiul scris ro-mănesc*.

Cîteva observații la capitolul *Traduceri*: Eminescu traduce,

prin mijlocirea limbii franceze, *Morelia*, de E. A. Poe, din care publi-că pentru întia oară în ziarul „Cu-rierul de Iași”, 8 octombrie 1876, iar abia în 1906, în „Arhiva”, I. E. Torouțiu va publica textul resta-bilit al traducerii autentice din comedia *Lais*, de Emille Augier).

În legătură cu traducerea acestei piese, se putea beneficia și de stu-diul lui D. Murărașu, *Data tra-ducerii piesei Lais*, studiu înșoțit și de o bogată bibliografie a problemei. De reținut și faptul că în traducerea făcută de Eminescu după piesa lui Emille Augier, *Le jouer de Flûte*, nu s-a folosit ori-ginalul francez, cum reiese din *Bibliografie*, ci versiunea germana a lui Karl Saar, iar titlul dat de Eminescu este sugerat chiar de traducerea germană a piesei: *Lais ilder oder Flötenspieler*).

Constatăm că mai lipsește din *Bi-bliografia Mihai Eminescu* o re-cenzie la ediția din 1908 a ace-stor traduceri, recenzie semnată de S. Mehedinți și publicată în „Convorbiri literare”, 42, nr. 3, iu-nie 1908, pag. 34—35. Deducem din anumite surse bibliografice că Eminescu a publicat în „Timpul” din 5 iunie 1882 o traducere după *Monstrul verde* de Gerard de Ner-val. Lucru iarăși îndeobște cunos-cut în momentul de față este traducerea în manuscris a două capitole din *Principiile* lui Machi-avelli, publicată de G. Călinescu în revista *Roma*, XIII, nr. 2, 1932, p. 8—16 (text), 6—7 (prezentare), sub titlul *Eminescu și Machiavelli*, după ce *Roma*, XI, nr. 3, în ar-ticolul *Eminescu și Italia*, sem-nalase traducerea eminesciană).

Mai semnalăm că notele muzi-cale la poezia *Mai am un singur dor* sînt publicate de Nifon N. Pleoșteanu, în *Carte de muzică*

Fereastra

*Tîrșcă liniștea după mine —
taină ce nu mă lasă să vorbesc.
Lumina mă scribește, chiar dacă
mă sărută dulce pe gură, în zori,
poștele ei mă sălbăticesc și ochii
ei milostivi îmi fac singele
să turbeze. Numai vîntul doboară
un țîpăt de cocor. Aceasta
este fereastra perfectă prin care
încerc să primesc ceva din firescul
străzii și nu pot.*

Liliana CIORNEI

bisericească, București, 1902, p. 390—392, cu titlul schimbat, *Imn funebru*. Melodia s-a cîntat mai întii la moartea compozitorului, în ziua de 27 aprilie 1889 și apoi la înmormîntarea poetului, la 17 iu-nie a aceluiași an.

În pofida acestor scăpări, cola-boratorii Bibliotecii Academiei R.S.R. care au elaborat volumul, au contribuit prin eforturile lor, la realizarea *integralei eminesc-ice*, la desăvîrșirea publicării ope-rei poetului nostru național. În a-cest sens primul volum din *Bi-bliografia Mihai Eminescu* va de-veni „un auxiliar de primă uti-litate al cercetării istorice (...)” prin elementele noi și prin sfera de cuprindere a influenței pe care și-a propus-o s-o ofere specialiș-tilor și publicului cititor”. (Valeria Trifu, Rodica Fochi, *Intr-o Bibl. M. E.*, p. 13), fapt ce justifică, o dată în plus, observațiile și rec-tificările propuse în această in-tervenție.

1. Vezi *Bibliografia literaturii române 1948—1960*. Subredactor, acad. Tudor Vianu, Editura Aca-demiei R. S. România, București, 1965, p. 8;

2. Vezi G. Călinescu, *Opera lui Eminescu*, vol. I, București, Edi-tura pentru literatură, 1969, p. 441;

3. I. E. Torouțiu, *Contribuții la o viitoare ediție critică Eminescu, Lais*, în „Convorbiri literare”, București, 1942, mai—iunie;

4. În *Caietele Mihai Eminescu*, vol. I, București, 1972, p. 239—245;

5. *Ibidem*, p. 240.

6. Vezi I. M. Rașcu, *Eminescu traducător*, în „Secolul 20”, 25 septembrie 1932; G. Călinescu, în op. cit., vol. I, p. 327;

IANINA DEGUTITE

Lituania — (U.R.S.S.)

Dialoguri

Vîntul conversează cu nouri,
Copacul cu păsările,
Casa veche de la marginea cîmpiei
— cu piatra,
Fereastra — cu asfințitul în stingere,
Pașii ce se-ndepărtează — cu pragul
Și nesfîrșită-i convorbirea mea
Cu-acel palton de gloanțe ciuruit
Lăsat de tata — moștenire.

In românește de
Arcadie ARBORE

Despre vîrstele ipotetice

Pină la acea dată
nu se știa nimic
despre primele două
ființe și despre
toate celelalte
nu se putea ști
deci nimic.
Pină la acea dată
au fost să rămînă
nenumărate
numerele despre care

s-a luat cunoștință
mult mai tîrziu.

Pină la acea dată
nu erau decît semnele
dintre o piatră și alta
dintre o plantă neroditoare
și una dînd roade.
Pină la acea dată
scrierea nefiind
s-a văzut
(a văzut ochiul celui vîrstnic)
Cine a fost nevăzut
s-a văzut și el
mult mai tîrziu!
mult mai tîrziu.

Ion HURJU!

CONSEMĂRI

Decada culturii dornene

La Vatra Dornei a avut loc cea de a VII-a ediție a „Decadei culturii dornene”, amplă manifestare cultural-educativă și artistică. În cele zece zile de la sfîrșitul lunii septembrie, în orașul-stațiune, localnicii, și oaspeții din întreaga țară au luat parte la simpozioane („Viața spirituală și materială a județului Suceava în Epoca Nicolae Ceaușescu”, „Centenarul independenței de stat a României”, „Republica la a XL-a aniversare”), dezbateri („Creația științifică și tehnică, factor determinant al creșterii productivității muncii”), vernisaje de expoziții de artă plastică, de creație tehnico-științifică, artă populară, fotografie și filatelie, au asistat la spectacole folclorice („De la străbun rămasă...”, „La izvor de joc și cîntec...”), de teatru (Năpasta, de I. L. Caragiale, în interpretarea actorilor de la secția din Suceava a Teatrului Național „Vasile Alecsandri” din Iași), la șezători literar-muzicale (întîlnire cu prof. univ. dr. Mihai Drăgan, cu muzicologul clujean Enea Borza și poetul Marcel Mureșeanu), lansări de cărți, gale ale cinematorilor (filme despre Bucovina, de Ferdinand Michitovici). Un public numeros, manifestări puse sub semnul calității, iată ce am putut vedea în aceste zile la Vatra Dornei, precum și o organizare exemplară. (D. M.)

„Toamnă la Voroneț”

Orașul Gura Humorului a găzduit cea de a șaptea ediție a Cenaclului interjudețean al cineacluburilor, „Toamnă la Voroneț”.

Devenită un autentic festival al cinematorilor, manifestarea a reunit și în acest an un mare număr de creație reprezentative: aproape 50 de diaporame și peste 40 de filme de scurt metraj aparținînd unor artiști amatori din 21 de județe ale țării și din municipiul București. Juriul competiției, avîndu-l ca președinte pe cunoscutul regizor și scenarist Dumitru Carabă, a selectat cele mai valoroase pelicule, oferind realizatorilor acestora numeroase premii și diplome. Diaporama „Desprindere din plină acum” (semnată de Valentin Craina din Ploiești) și filmul „Va fi liniște, va fi seară” (autori: Emil Kovacs și Titus Frincu din Făgăraș) au fost distinse cu Marele Premiu. (I. B.)

„Zilele culturii pentru forestieri”

În a doua jumătate a lunii septembrie, în unitățile de profil din județul Suceava s-au desfășurat „Zilele culturii pentru forestieri”.

Cu acest prilej, în sectoarele de exploatare, secțiile de prelucrare și întreprinderile de industrializare a lemnului au avut loc dezbateri pe probleme economice și politice actuale, schimburi de experiență pe teme profesionale, întîlniri cu activiști de partid și de stat, șezători literare, spectacole muzical-coregrafice, expoziții de carte și de artă plastică, gale ale filmului documentar și artistic. (I. B.)

Expoziție

Cenaclul U.A.P. Suceava a deschis la Galeria de artă o expoziție cu lucrări ale participanților la taberele de creație organizate de Inspectoratul Școlar în vara anului 1987 la Fălticeni și la Dorna Candrenilor.

Expun lucrări de pictură C. Anton, G. Baban, D. Bartoș, A. Bocancea, G. Braha, P. Căpăraru, I. C. Fluierici, N. Hapenciuc, V. Ionașcu, G. Jijianu, G. Ostafi, V. Parghel, M. Pruteanu, D. Rusu, V. Siminiuc iar I. Maftעי și M. Vleju.

Participanții la vernisaj au ascultat cuvîntul de deschidere rostit de Ion Carp Fluierici, secretarul cenaclului, un moment poetic susținut de Ion Beldeanu, George Damian, Marcel Mureșeanu, Mircea Tinescu și un interludiu muzical cu clarinetistul Doru Albu. (T. M.)

REALIZATORI: Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DIRJA, Ion CARP FLUIERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat: Eugen DUMITRIU
Tehnoredactare: Valentin MILICI

Comitetul județean de cultură
și educație socialistă Suceava
Str. Mihai Viteazul nr. 48

CADRAN

Pomul cu vulturi albaștri

(urmare din pag. II)

Poate chiar bolile pe care le-am avut. Oricum toate drumurile m-au dus imediat, începînd chiar de a doua zi, în altă parte. Ceasul meu de masă (albastru!) din Marsilia, n-ar fi fost aici. Nici această Istorie a evreilor în opt volume.

Mă hotărîsc. Pun mina pe telefon, fac prefixul Abrudului (de ce nu al Cîmpenilor, oare?) și apoi numărul de la informații. Sună. Voce de om. Bună dimineață! zic. Cum e vremea pe la dumneavoastră? Ninge. De unde vorbiți? Din S. La ora asta? rîde telefonista. Mi-am amintit de ceva. Aha! înțelege ea. Și totuși întrebă: cum așa? Nu-și aminteste omul ce vrea și cînd vrea: insist eu. Vă las să dormiți. Dacă vă mai amintiți de Abrud mai sunați-mă, sînt foarte singur. Sau dați-mi numărul dumneavoastră de telefon, să vă sun eu. Ii dau numărul. Nu înainte de cinci, a daug. Să vă spun ceva, zice telefonista, nu mai ninge. La noi chiar acum a început, îi șoptesc eu, uitîndu-mă pe fereastră și mințind. Mă întorc la masa mea și scriu aceste ultime rînduri. Trebuie să prind o oră de somn. Cu trenul de patru plec în Capitală la un colociviu despre literatura din provincie.

De strajă la Straja și-n alte locuri

Numele multor localități constituie o adevărată arhivă ce păstrează aspecte ale istoriei poporului nostru, exprimînd ocupații, fenomene din viața social-politică, poziția geografică sau alte particularități. Pe harta țării se găsește cîteva cu numele „Straja”. Ele sînt o dovadă în plus a vocației de pace a românilor ce-și propuneau să-și păzească oamenii și averile, să nu se lase surprinși de un eventual atac inamic.

Numeroase documente medievale ne vorbesc despre veghe, pază sau strajă, folosindu-se frecvent toponimul „straja” (de la Cîmpulung, Vama, Pojorita, Pingărați, Horodîștea sau alte localități cu numele direct „Straja”).

Potrivit dreptului vechi românesc, în evul mediu, comunitățile își instalau străji care să observe drumurile și poteciile de intrare și ieșire din sate, ocupînd poziții geografice dominante, întărite de la natură, greu accesibile dușmanului, numite „strîmtura străjii”. Mănăstirea Humor, spre exemplu, în 1491, printr-un act, preciza că hotarul de păzit de către strajă mergea în jurul satului de la poarta incintei „pînă în virful dealului celui mare, la Dealul Holmului...”.

Locuitorii satelor de munte, așezate pe căile de acces, dinspre Transilvania și pe Nistru, trebuiau să fie foarte vigilenți, pentru a opri intrarea în țară a unor migratori, apoi, mai tîrziu, a unor răufăcători. Ei erau scutiți de alte dări, fiind datori „a ține numai straja precum a fost obiceiul de demult”.

În alte cazuri străjerii sînt chiar în atenția domnitorilor. Tratatul de pace dintre Bogdan cel Orb și regele Poloniei, din 7 februarie 1510, la cererea domnului Moldovei prevedea ca „oamenii prinși în lupte și în străji... să fie întorși”.

Atribuțiile străjerilor din Mol-

doava sînt schițate la 7 august 1519 în tratatul încheiat între Ștefăniță voda și regele Poloniei, Sigismund. Ei aveau obligația de a prinde pe tîlhari și a-i preda pîrcalabului de țînut. Dacă ar lua ceva de la ei și ar tînu-i, să plătească cu capul. Trebuiau să controleze pe orice om care intra sau ieșea din sat, să prindă pe răufăcători și să le ia averile aduse. Dacă nu le luau, ori nu puteau dovedi urmele pînă la limita localității vecine, daunele erau suportate de obștea satului, care judeca, apoi, pe străjerii și-i condamna.

În satul Straja, din județul Suceava, adunarea comunității a stabilit trei puncte de control, iar locuitorii în stare de a purta armele au fost împărțiți în trei grupe, avînd menirea de a asigura paza continuă. La fiecare loc de strajă erau pregătite lemne pentru baricadarea potecii, o toacă, un clopot, un stîlp înalt uns cu rășină și învelit cu paie.

Necunoscuții care se apropiau erau urmăriți de la distanță, pentru a li se vedea intențiile, apoi, la întîlnire erau controlați. Cînd apăreau cete, străjerii din schimb dădeau semnale, dacă primejdia nu era așa de mare semnalizau bătînd toaca. Dacă se apropia un inamic periculos se aprindeau paiele ce scoteau mult fum și se trăgea clopotul. Fumul și sunetul clopotului avertizau pe cei ce purtau arme că s-a ivit un dușman periculos și să se îndrepte grabnic spre locul respectiv, iar femeile copiilor și bătrînii se refugiau spre ascunzîșurile din pădure.

De slujba străjii nu se puteau sustrage cei valizi, iar cei ce nu se supuneau hotărîrii adunării erau amendați, tot așa cum erau pedepsiți și cei ce nu erau suficienți de vigilenți. Spre exemplu, la Cîmpulung, străjerul Ursu a fost condamnat la plata sumei de

gurează „disputa” semnatarilor (pe marginea Jurnalului de la Păltiniș). Alfel spus, dincolo de păreri (foarte personale) susținute cu duritate uneori și de opiniile căutate nu în puține situații sub incidența absolutizării orgolioase, corespondențele ce se întretaie sub privirile noastrelor respiră o undă de căutare nostalgică; e o căutare ce se consumă sub semnul considerației respectuoase (într-„adversarii”) și al iubirii întru adevăr. Pentru că spectacolul oferit de o astfel de întîlnire a spiritelor se susține pe farmecul acceptării sau contraargumentării elevate. „Adevărurile cele mai dure pot fi spuse rîspicat și totuși cu eleganță”, declară unul dintre interlocutori. Deși afectat de observațiile lui G. L., spre exemplu, Al. P. nu ezită să aprecieze harul portretistic al acestuia, definindu-l „o manifestare eclatantă a talentului pe care poate țî-l ignora sau pe care nu pui prețului cuvenit”. Pentru ca mai încolo să-i reproșeze fără menajamente: „iară-mă că țî-o spun, constat la dumneața, cel puțin în aparență, o aroganță intelectuală de adolescent”. De altfel, nici bunul său coleg de studii, A.P., nu-i trece cu vederea, între altele, acel „fel de mîndrie juvenilă a participării la un univers ales” deistat și din textul Jurnalului. Și, cu toate acestea, cel apostrofat va reacționa pe măsura distincției sale: „M-am gîndit de atîtea ori cît de anticipat

sint pentru cei în fața cărora n-am vrut sau n-am putut să mă deschid: un personaj greci, stîngaci, teribil de retractil, lipsit de farmecul improvizăției...” Iar lui S. V., alt „acuzator”, îi va replica șăgalnic: „Cit tact ai și ce frumos știi să pledezi în fața fiecăruia greșala lui și dreptatea punctului de vedere, îmblînzitorule!”. Aceste „exerciții de sinceritate”, cărora semnatarilor epistolelor se supun deliberat sau nu, au asupra cititorului un efect contaminant. Căci o asemenea întreprindere nu se putea clădi decît pe cultul prieteniei și vrem să credem că între efectele sale stimulativă acesta își cere întîietatea. „Dar care este adevărul unei prietenii și unde trebuie căutat conceptul ei”? se întrebă același G. L. Într-o mărturisire făcută fostului său profesor, P. C. Și tot el găsește această superbă definiție: „Adevărul unei prietenii este apoteoză unei promisiuni mereu reînnoite”. Un elogiu adus prieteniei în termeni ce nu mai au nevoie de alte comentarii. Și dacă ar fi să reținem cuvintele emblematice sub care să așezăm scrisorile adunate între cele două coperti, nu ne-am opri decît la acestea. De unde și îndemnul (la care subscriam) de a rămîne mereu „în tineretea fără sfîrșit a promisiunii”.

*) Epistolar, Ed. Cartea Românească, 1987, îngrijit și comentat de Gabriel Liiceanu

Ioanid DELEANU

căierarea produsă de Grigore din Rebrîșoara și Luca din Birgăul de Sus, care, după ce s-au îmbătat au scos săbiile și au provocat scandal. Străjerii l-au prins și închis, i-au obligat să plătească amendă și să achite cheltuielile bărbierului ce i-a îngrijit pe străjerii răniți.

Și în cronică moldo-polonă se vorbește de străjeri, înșirîndu-se cele 24 de ținuturi din care „se adună ostași și străjeri 8000”.

Straja ca instituție a continuat să existe pînă în secolul trecut, iar amintirea acesteia continuă și azi prin toponimice.

Nicolae ȘTEIU

Desen de Virgil PARGHEL